

בש"פ 5467/16 - לירז רז נגד מדינת ישראל

בבית המשפט העליון

בש"פ 5467/16

לפני:
העוררת:
כבוד השופט א' שהם
לירז רז

נ ג ד

מדינת ישראל

המשיבה:

ערר על החלטת בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו,
בתיק מ"ת 38520-06-16, מיום 4.7.2016, שניתנה
על ידי כב' השופט ב' שגיא

ז' בתמוז התשע"ו (13.7.2016)

תאריך הישיבה:

עו"ד אדוה ויצמן

בשם העוררת:

עו"ד ארז בן ארויה

בשם המשיבה:

החלטה

1. לפניי ערר על החלטתו של בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו (כב' השופט ב' שגיא), במ"ת 38520-06-16, מיום 4.7.2016, בגדרה נדחתה בקשתה של העוררת להורות על הזמנת תסקיר מעצר בעניינה, בטרם הכרעה בשאלת הראיות לכאורה

העומדות לחובתה.

כתב האישום שהוגש נגד העוררת

2. ביום 19.6.2016, הוגש נגד העוררת כתב אישום, החובק 20 אישומים, במסגרתם מיוחסות לה עבירות רבות שעניינן קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות; הלבנת הון; זיוף בכוונה לקבל באמצעותו דבר בנסיבות מחמירות; שימוש במסמך מזויף בנסיבות מחמירות; וכן עבירות לפי פקודת מס הכנסה, ובהן שימוש במרמה, ערמה ותחבולה בכוונה להתחמק ממס; והשמטת הכנסה במזיד בכוונה להתחמק ממס. כעולה מכתב האישום, הפעילה העוררת תכנית סדורה ושיטתית, להונאתם של אנשים רבים, עמם יצרה קשרי ידידות, במטרה לרכוש את אמונם, לצורך ביצוע העבירות המפורטות לעיל.

3. בד בבד עם הגשת כתב האישום נגד העוררת (הנתונה במעצר מיום 5.6.2016), הוגשה בקשה להאריך את מעצרה, עד לתום ההליכים המשפטיים נגדה.

ההליכים בפני בית משפט קמא

4. בהחלטה, מיום 19.6.2016, הורה בית משפט קמא על מעצרה של העוררת עד להחלטה אחרת, ודחה את הדיון במישור הראיות לכאורה ליום 4.7.2016, לצורך עיונה של באת-כוחה מטעם הסנגוריה הציבורית, עו"ד אדוה ויצמן, בחומר הראיות.

5. בדיון שנערך ביום 4.7.2016, הודיעה באת כוחה של העוררת, כי חומר הראיות טרם צולם על ידי ההגנה, מפאת קושי בו נתקלה הסנגוריה הציבורית במציאת ומינוי סנגור, אשר מתמחה בסוג העבירות המיוחסות לעוררת. בהמשך לכך, התבקש בית משפט קמא להפנות את העוררת לשירות המבחן, לצורך עריכת תסקיר מעצר בעניינה, בפרק הזמן בו ממילא נדחה הדיון לצורך עיונה של ההגנה בחומר הראיות. בית משפט קמא דחה את בקשתה זו של העוררת, להורות על עריכת תסקיר מעצר, בטרם תציג הסנגוריה את התייחסותה לחומר הראיות. בית משפט קמא קבע, כי הוא ער אמנם למצוקה בה מצויה העוררת, אשר לוקה בעיוורון, עת שהיא נתונה במעצר, אך אין הוא מוצא "לדלג מעל לשלב קביעת התשתית הראייתית, ולעבור לשלב בחינת החלופה". לבקשת באת כוחה של העוררת, נדחה הדיון במישור הראיות לכאורה, ליום 19.7.2016.

הערר

6. בערר שלפני השיגה העוררת על החלטתו של בית משפט קמא שלא להורות, בשלב זה, על עריכת תסקיר מעצר בעניינה. נטען, כי במקרה דנן מוצדקת חריגה מדרך הכלל, לפיה נעשה הדיון בשאלת חלופת המעצר, ובכללו ההפניה לשירות המבחן, אך לאחר הדיון במישור הראיות לכאורה. וזאת, לאור "הנסיבות שנוצרו, היקף חומר הראיות כמו גם נוכח מצבה ונכותה" של העוררת. עוד נטען, כי "ספק רב אם עד למועד הדיון הנדחה על-ידי בית משפט קמא (19.7.2016) יהא סיפק בידי ההגנה לעיין בחומר הראיות וליתן התייחסות עניינית ורצינית לסוגיית התשתית הראייתית".

בדיון שנערך בפניי, ביום 13.7.2016, ציינה באת כוחה של העוררת, עו"ד ויצמן, כי לאחר מאמצים רבים שנעשו מצד הסנגוריה הציבורית, נקבע כי עו"ד עמית בר ייצג את העוררת מטעמה. דא עקא, שעו"ד בר איננו פנוי כעת לעיסוק בתיק, ומשכך בכוונתה של ההגנה לבקש את דחיית הדיון הקבוע ליום 19.7.2016, ככל שיוחלט לדחות ערר זה.

תגובת המשיבה

7. במענה לטענותיה של העוררת, טען בא כוחה של המשיבה, עו"ד ארז בן ארויה, כי "דרך המלך היא שאלת הראיות לכאורה ולאחר מכן שאלת התסקיר". עוד נטען, כי חומר הראיות מוכן היה להעתקה כבר ביום הגשת כתב האישום, אולם מצד הסנגוריה "לא נעשה דבר לקדם את התיק". המשיבה סבורה, כי דווקא במקרה הנוכחי, חרף נסיבותיה המורכבות של העוררת, ישנה חשיבות רבה להכרעה בשאלת הראיות לכאורה, עובר להגשת תסקיר מבחן בעניינה. וזאת, בשל ה"חשש להימלטות ולשיבוש, נוכח העובדה שנעשה שימוש במסמכים מזויפים".

דיון והכרעה

8. השאלה העולה במקרה דנא הינה האם בנסיבות עניינה של העוררת, יש מקום להורות על עריכת תסקיר מעצר, חרף העובדה שבית משפט קמא טרם דן בשאלת הראיות לכאורה העומדות לחובתה.

דומה, כי ניתן למצוא בבית משפט זה שתי גישות עקרוניות ביחס לסוגיה האמורה. לפי הגישה האחת, ניתן, במקרים המתאימים לכך, לקיים דיון בחלופת מעצר בטרם הדיון בראיות לכאורה, מן הטעם המרכזי, לפיו כתב האישום משקף את הראיות לכאורה. כפי שנימק זאת השופט (כתוארו אז) א' רובינשטיין בבש"פ 1736/13 שיביל נ' מדינת ישראל (8.3.2013):

"אכן, הרצוי והרגיל במקרים רבים הוא דיון מאוחד בשאלת הראיות והחלופה, ואמנם, קיום ראיות לכאורה הוא כדברי הפרקליטות – תנאי סף למעצר (סעיף 21(ב) לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים), תשנ"ו-1996). אך כידוע המציאות מורכבת, ובמקרים רבים אחרים נמשכים דיוני המעצר זמן רב, לא אחת בשל מחלוקת בנושא הראיות לכאורה, וכמובן גם בשאלות חלופה [...] אין מניעה עקרונית לדון בחלופה; תוך שבית המשפט יוצא מן ההנחה שכתב האישום משקף את הראיות לכאורה. והרי כל שעלול לקרות בעתיד, אם יוחלט בהמשך שאין ראיות לכאורה או שיש בהן חולשה, הוא לטובת הנאשם, ואילו הדיון בחלופה מתקיים בהנחה המחמירה עמו, שכתב האישום משקף ראיות לכאורה כאמור; על כן לא נפגע לכאורה האינטרס הציבורי בדרך זו" (שם, פסקה ד'; ראו גם: בבש"פ 10054/06 עואד נ' מדינת ישראל (5.12.2006)).

לפי הגישה השנייה, צריך שיעשה הדיון בשאלת חלופת המעצר, בד בבד או לאחר הדיון במישור הראיות לכאורה. ובהקשר זה, ראוי לצמצם ככל האפשר את תופעת הדיון הדו-שלבי בהליכי מעצר עד תום ההליכים, כך שיעשה הדבר כ"מקשה אחת". כמו כן, אין למצוא מזור, כך לפי גישה זו, בהנחה המחמירה כי כתב האישום משקף את הראיות לכאורה. וזאת מטעמים שונים, אותם היטיב השופט י' עמית לפרט בבש"פ 8155/13 פלוני נ' מדינת ישראל (2.12.2013) (להלן: ענין פלוני):

"ראשית, נוכח הזיקה בין עוצמת הראיות לכאורה לבין נכונות בית המשפט להורות על שחרורו של הנאשם לחלופת מעצר. [...]

שנית, נניח כי בית המשפט במקרה שבפנינו היה מורה על הכנת תסקיר מעצר, ומוצא לאחר מכן כי נוכח חומרת העבירות בכתב האישום החלופה המוצעת לא תיסקון. אולם בהמשך, לאחר הדיון במישור הראיות לכאורה, היה מתברר כי קיימת חולשה ראייתית מסויימת. במצב דברים זה, יהיה על בית המשפט לחזור ולהידרש לחלופת המעצר. [...]

שלישית, דיון דו-שלבי כפי שמתבקש למעשה על ידי העורר מטיל עומס נוסף על בית המשפט של מעצרים ועל ערכאת הערעור. לכך יש להוסיף כי עררים בערכאת הערעור נדונים על ידי השופט התורן, וכך עלול להיווצר מצב שאותו עניין יידון פעמיים על ידי שני שופטים שונים [...]

רביעית, כל החלטת מעצר היא "תפירה ידנית" המתחשבת בנסיבות המעשה והעושה, והפרקטיקה מלמדת כי על מסוכנותו של הנאשם ניתן להסיק בעיקר מחומר הראיות ולא מכתב האישום. [...]

חמישית, תסקיר מעצר אינו בבחינת תוכנית כבקשתך, בבחינת "אם לא יועיל לא יזיק". מן המפורסמות הוא כי שירות המבחן עמוס לעייפה, ואין מקום להעסיקו בהכנת תסקיר מעצר שייתכן כי לא יעשה בו כל שימוש, לאחר שבית המשפט יתוודע בצורה מעמיקה לחומר הראיות" (שם, פסקה 4; ראו גם: בש"פ 8789/14 מיוסט נ' מדינת ישראל (6.1.2015)).

נראה בעיני, כי יש להעדיף את הגישה השנייה, לפיה שמור מקומו של הדיון בחלופת המעצר, אך לאחר הדיון בראיות לכאורה. עם זאת, אף אלו המצדדים בעמדה זו, סבורים כי יש לבחון כל מקרה לגופו, ולבית המשפט נתון שיקול הדעת, לסטות מן הכלל ולדון בשאלת חלופת המעצר קודם לשאלת הראיות לכאורה (ראו: ענין פלוני, פסקה 5). בקשר לכך, מוצא אני להוסיף, כי השיקול המרכזי בסטייה מן הכלל כאמור, נעוץ בחלופת הזמן; ככל שהנאשם עצור זמן רב, ואילו הדיון במישור הראיות לכאורה מתארך שלא באשמתו, יטה בית המשפט למצוא כי יש מקום לדון בחלופת מעצר, למרות שהדיון בראיות לכאורה טרם הסתיים, או אף טרם החל.

9. ולענייננו. העוררת נתונה במעצר, החל מיום 5.6.2016. מאז הגשת כתב האישום נגדה, ביום 18.6.2016, ועד היום – אכן חלף זמן רב. כמו כן, אין לדעת מתי יהא עורך הדין שמונה לייצג את העוררת, מוכן כדבעי לקראת דיון בראיות לכאורה. זאת, נוכח הקשיים שהוצגו על ידי באת כוחה הנוכחית של העוררת, ובהם אילוצי הסנגור שמונה; היקף כתב האישום שהוגש נגד העוררת; וכן המורכבות הכרוכה בבניית קו הגנתה, עקב לקות ראייתה. בנסיבות אלו, כך על פי הערכת הסנגוריה הציבורית, צפויה ההגנה לבקש את דחייתו של הדיון בבית משפט קמא, אשר נקבע ליום 19.7.2016.

יחד עם זאת, בשלב זה, אינני מוצא להורות על עריכת תסקיר מעצר בעניינה של העוררת. זאת, מן הטעמים אשר פורטו לעיל, ונוכח הספק הרב שאני מטיל בתועלת הטמונה בהקדמת המאחר למוקדם בסוגיה זו, בה עלול שכרה לצאת בהפסדה. ואולם, בנסיבות הלא שגרתיות של המקרה דנן, הנני סבור כי יש מקום לשקול מחדש, האם יש לראות, חרף האמור לעיל, את המקרה דנן

כחריג לכלל. שכן, דיוני המעצר בעניינה של העוררת נמשכים זמן רב, ואיננו רואים באופק הקרוב את קיצם, וזאת - שעה שבשלילת חירותה עסקינן. לפיכך, מתבקש בית משפט קמא לשקול בשנית את עמדתו, בשאלה האם אין מקום להורות על הכנת תסקיר מעצר בעניינה של העוררת, במועד שאינו מותנה בקבלת החלטה סופית במישור הראיות לכאורה. לא למותר הוא לציין, כי ניתן לבחון גם את האפשרות להורות על עריכת תסקיר כאמור, במועד מאוחר יותר לדין הקבוע ליום 19.7.2016.

סוף דבר, הערר נדחה בכפוף לאמור מעלה.

ניתנה היום, ח' בתמוז התשע"ו (14.7.2016).

ש ו פ ט